

Maar de wajang geeft meer dan een bioscopische voorstelling van eeuwenoude sagen met haar helden- en ridderfiguren, goden en halfgoden, menschen en daemonen. Deze vertooningen rusten op esoterischen grondslag. En deze is gelegen in het religieus karakter der wajang.

De Javaan geloofde dat zijn dooden machtige beschermgeesten waren geworden, in staat den levende krachtige hulp te verleen in alle levensomstandigheden. Zij moesten daartoe echter worden opgewekt door loftuitingen, muziek, offers (geschenken) en het branden van wierook. Geesten zijn machtiger dan levende menschen en reeds de tegenwoordigheid der geesten kan een gezegenden invloed hebben op de aanwezigen en hun geluk en voorspoed verzekeren. Deze voorstelling leidde o.a. tot het maken van beelden, waarin men zich den geest van de afgestorvenen dacht. Volgens een eveneens algemeen verbreid geloof vertoonen de zielen der afgestorvenen zich in de gedaante van schimmen of schaduwen. Nu heeft men den vorm dier schimmen willen nabootsen en deze schimmenafbeeldingen op een scherm of doek vormen in beginsel het Javaansche schimmenspel.

Nu had men de zielen der afgestorvenen vóór zich, in den vorm waarin ze zich aan de levenden konden vertoonen!

De vertooningen moesten bij voorkeur in het nachtelijk uur plaats hebben; de tijd dat de schimmen rondwaren. Men kon nu de schimmen van zijn eigen voorouders oproepen; men kon hen overladen met geschenken, en zich van hun hulp verzekeren.

De vertooning maakte deel uit van den voorvaderlijken eeredienst en de vertooner, die waarschijnlijk ook wel het hoofd van het gezin kan geweest zijn, was de priester of sjamaan, het medium dat de geesten opriep, de heldendaden der voorouders bezong, den huisgenooten lessen onder het oog bracht en openbaringen en voorspellingen deed.

De wajangfiguren waren dus voor den animist bezielde schimmen.

Voor den Javaan is de wajang de schakel tot, het contact met de bovenzintuigelijke wereld, en al is hij Mohammedaan of zelfs Christen geworden, (al worden de geesten niet meer door een medium opgeroepen bij een vertooning), de wajang zal voor hem toch steeds in zekeren zin gewijde kunst blijven.

Bij geen gewichtige gebeurtenis in het leven mag de wajangvertooning ontbreken. Het is voor den Mohammedaanschen Javaan, om zoo te zeggen, de kerkelijke inzegening bij het huwelijk, de feestviering bij geboorte en besnijdenis, waarbij raadgevingen voor het leven worden meegegeven en onheil en ziekte bezworen wordt. Geen enkele stand is daarvan uitgesloten. Van den vorst, die zijn stamboom opvoert tot de helden der oude verhalen, tot den geringsten dessa-man, is het een